

Г. А. Єгорова,

аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЛИТТІВ ТА ПОГЛИНАНЬ: ШЛЯХИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

G. Iegorova,

Ph.D. student, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

ECONOMIC AND LEGAL PRINCIPLES OF STATE REGULATION OF MERGERS AND ACQUISITIONS: WAYS TO HARMONIZE DOMESTIC AND EUROPEAN EXPERIENCE

У статті розкрито позитивні та негативні аспекти процесів злиття та поглинання, які обумовлюють необхідність державного контролю за концентрацією суб'єктів господарювання з метою захисту та розвитку добросовісної конкуренції. Надано характеристику діяльності Антимонопольного комітету України як державного регулятора інтеграційних процесів підприємств, зокрема розкрито мету, завдання функціонування органу в умовах євроінтеграції та основні інструменти здійснення контролю за концентрацією на ринках. Проведено порівняльний аналіз основних засад антимонопольного регулювання злиттів та поглинань України та ЄС — трактування сутності поняття "концентрація", порядок отримання дозволу на концентрацію, відповідальність за порушення норм конкурентного законодавства. Це дозволило сформулювати ключові напрями вдосконалення вітчизняного законодавства на шляху наближення його до європейських норм.

The aim of the paper is define positive and negative aspects of mergers and acquisitions that lead to the need for state control of concentrations between undertakings for the protection and development of fair competition. This paper illuminate characteristics of the Antimonopoly Committee of Ukraine as a state regulator of integration processes of enterprises, including goals and objectives under European integration, and the major tools for monitor the market concentration. A comparative analysis of basic principles of antitrust law of Ukraine and the EU allows to explore interpretation of the essence of the concept of "concentration", the procedure for obtaining the concentration, liability for breach of competition law. Results of the study help to propose the key ways to improvement national legislation for bringing it closer to European standards.

*Ключові слова: концентрація, злиття, поглинання, антимонопольне регулювання.
Key words: concentration, mergers, acquisitions, antitrust regulation.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Об'єктивний процес глобалізації сучасної світової економіки та євроінтеграції вимагає нового рівня розвитку бізнесу. Як наслідок, змінюється характер конкуренції і структура економіки. Загальною світовою тенденцією стало підвищення ступеня відкритості економічної системи країни для міжнародної конкуренції. Інтеграційні процеси стали одним із основних засобів здійснення стратегії розвитку компаній у сучасних умовах, а процеси злиття та поглинання — найбільш високоєфективним ринковим інструментом трансформації.

Однак, з іншого боку, процеси злиттів та поглинань створюють умови для економічної концентрації. У зв'язку з цим усі держави жорстко контролюють ці процеси з метою розвитку добросовісної конкуренції та недопущення надмірної монополізації ринків.

Сьогодні політика захисту конкуренції на мегарівні оперує комплексом правил, дотримання яких забезпечує можливість економічним суб'єктам долучитися до світового ринку й здійснювати свою діяльність на паритетних умовах. Таким чином, конкурентна політика держави виступає важливою складовою економічної полі-

Таблиця 1. Інструментарій реалізації антимонопольного регулювання

Група інструментів	Інструменти
Обмежуючі	Дозволи на злиття компаній та ведення спільної діяльності; встановлення максимальних / мінімальних цін, моніторинг
Стримуючі	Квоти; податки; штрафи
Стимулюючі	Ліцензії; кредити; тарифи; пільги; субсидії; міжбюджетні трансферти; цільові програми; науково-технічні програми; дотації; субвенції

Джерело: [5, с. 33].

тики, метою здійснення якої є забезпечення зони вільної торгівлі. Саме тому виникає об'єктивна необхідність гармонізації нормативно-правової бази у сфері регулювання конкуренції та її застосування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Слід зазначити, що окремим аспектам реалізації національної конкурентної політики приділено увагу у наукових працях таких вчених, як В. Базилевича, А. Герасименко, О. Грицай, А. Ігнатюк, В. Лагутіна, Г. Філюк, В. Колоша (Філюк), А. Чухна та ін. Проте, незважаючи на значні дослідження в цьому напрямі, проблема регулювання концентрації суб'єктів господарювання залишається відкритою та потребує подальшого розвитку.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження економіко-правових засад державного регулювання злиттів та поглинань, порівняння норм та практик вітчизняного та європейського державного контролю за концентрацією суб'єктів господарювання, а також обгрунтування напрямів удосконалення вітчизняного антимонопольного законодавства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Висока конкуренція на ринку, стрімкі інноваційні зміни, постійно зростаючі потреби споживачів стимулюють національні підприємства до активного пошуку нових рішень з метою підвищення та зміцнення своєї конкурентоспроможності. Практичний досвід наочно підтверджує, що на сьогодні одним з найдієвіших інструментів забезпечення розвитку підприємства є злиття та поглинання. Він виправдовує себе не лише як надійний механізм диверсифікації бізнесу, а й як засіб підвищення ефективності функціонування постінтеграційної компанії.

Однак, незважаючи на позитивний ефект від консолідації капіталів, процеси злиття та поглинання супроводжуються негативними наслідками та ризиками [9, с. 94–95]:

— усунення конкуренції між компаніями, які об'єднуються, що може виявитися принципово важливим для зміни структури ринку;

— злиття може стати причиною появи значної ринкової влади у новоствореного суб'єкта господарювання, що дасть йому можливість в односторонньому порядку підвищувати ціни або скорочувати обсяг випуску;

— підвищення концентрації на відповідному товарному ринку може спровокувати присутні на ньому компанії координувати рішення щодо ціноутворення та обсягу випуску продукції, тобто посилити стимули до узгоджених дій учасників ринку.

З огляду на це, виникає об'єктивна необхідність жорсткого державного контролю за концентрацією суб'єктів господарювання з метою захисту та розвитку чесної конкуренції, недопущення надмірної монополізації ринків.

В Україні регулюючим органом виступає Антимонопольний комітет України (АМКУ), який, відповідно до ст. 1 Закону України "Про Антимонопольний комітет України", є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель [2].

Основним завданням АМКУ згідно зі ст. 3 зазначеного Закону є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині: (1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції; (2) контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; (3) сприяння розвитку добросовісної конкуренції; (4) методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції [2].

Інструменти антимонопольного регулювання, залежно від мети та функцій їх застосування, можна поділити на три групи — обмежуючі, стримуючі, стимулюючі (табл. 1).

Одним з найдієвіших інструментів контролю та регулювання концентрації суб'єктів господарювання є дозволи АМКУ на злиття або поглинання компаній.

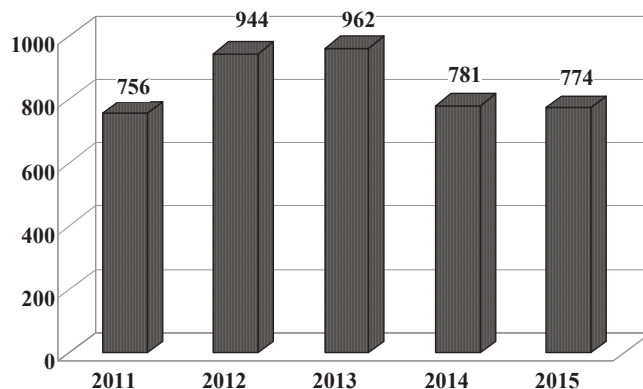

Рис. 1. Кількість заяв про надання дозволу АМКУ на концентрацію суб'єктів господарювання у 2011–2015 рр., шт.

Джерело: [4, с. 71].

Таблиця 2. Розподіл наданих Антимонопольним комітетом України дозволів на концентрацію суб'єктів господарювання у 2011–2015 рр., шт.

Рік	Вид концентрації					Всього
	Злиття	Спільне створення суб'єкта господарювання	Набуття контролю	Придбання акцій (часток, паїв)	Інші	
2011	13	18	136	417	1	585
2012	31	32	106	576	5	750
2013	20	23	73	655	8	779
2014	17	22	36	418	8	501
2015	14	23	50	563	8	658
Всього	95	118	401	2629	30	3273

Джерело: [4, с. 73].

Зокрема у 2015 р. Антимонопольним комітетом України було розглянуто 774 заяви про надання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання. При цьому більше, ніж 83 % заяв (647 заяв), надійшло від іноземних інвесторів або підприємств за участю іноземних інвесторів (рис. 1) [4].

Протягом 2015 р. АМКУ був наданий дозвіл щодо 658 випадків концентрації суб'єктів господарювання. Відповідно до офіційного звіту антимонопольного органу, найбільш поширеними видами концентрації, на які АМКУ надав дозвіл, були придбання акцій (часток, паїв) — 85,6 відсотка загальної кількості, набуття контролю в інших формах — 7,6 відсотка та спільне створення суб'єкта господарювання — 3,5 відсотка (табл. 2) [4].

Крім того, важливим аспектом роботи АМКУ є удосконалення вітчизняного законодавства щодо захисту економічної конкуренції, що виступає у ролі базису формування та реалізації антимонопольної політики, зокрема контроль за концентрацією економічних суб'єктів. Враховуючи директивний характер виконання завдань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, особливої уваги вимагає питання гармонізації засад антимонопольного регулювання. Результати порівняльного аналізу вітчизняного та європейського антимонопольного законодавства представлені у систематизованому вигляді в таблиці 3.

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що концептуально розуміння монопольного становища та концентрації суб'єктів господарювання як на національному, так і на наднаціональному рівнях подібні, що свідчить про спільність поглядів та практики регулювання питань у цій сфері й можливість ефективної взаємодії держав.

Протягом останніх двох років до вітчизняних нормативно-правових актів щодо механізму контролю за економічними концентраціями, були внесені зміни з метою наближення методики контролю за економічними концентраціями в Україні до європейських стандартів. Так, було прийнято Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення прозорості діяльності Антимонопольного комітету України", Закон "Про внесення змін до Закону України "Про захист економічної конкуренції" щодо підвищення ефективності системи контролю за економічними концентраціями", а також оновлено редакцію Положення про порядок подання та розгляду заяв про попереднє отримання дозволу Комітету на концентрацію суб'єктів господарювання (Положення про концентрацію).

Однак існує ряд відмінностей, зокрема, щодо визначення монопольного становища підприємства. По-перше, відповідно до ст. 12 ч. 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції", суб'єкт господарювання займає монопольне становище на ринку товару якщо [1]:

- на цьому ринку у нього немає жодного конкурента;
- не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарю-

вання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.

Зазначеним Законом також передбачається, що монопольним можна вважати становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35%, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції, або якщо його частка на ринку товару становить 35 % або менше, але він не зазнає значної конкуренції, зокрема внаслідок порівняно невеликого розміру часток ринку, які належать конкурентам [1].

Варто зазначити, що в Україні встановлено занадто низький відсотковий розмір частки на товарному ринку для визначення підприємства монополістом. Наприклад, у багатьох країнах світу домінуючим не можна визнати становище підприємства на ринку, якщо його ринкова частка є меншою, від 50 %.

Крім вище зазначених норм, вітчизняне законодавство передбачає спеціальні умови щодо встановлення домінуючого становища кожного з кількох суб'єктів господарювання, зокрема, коли [1]:

- сукупна частка не більше ніж трьох суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 50 %;
- сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 70 %.

Законодавство ЄС взагалі не встановлює конкретний розмір частки ринку, контроль над якою дозволяє визнати суб'єкта господарювання монополістом. Це питання залишається на розгляд та дослідження Європейської комісії й для кожного випадку концентрації визначається окремо з урахуванням специфіки ринку та впливу інших факторів.

По-друге, відсутність попередніх консультацій АМКУ з суб'єктами господарювання, що мають намір об'єднатися. Оперуючи прикладами з практики ЄС, такі консультації спрямовані на вирішення важливих питань майбутнього об'єднання, визначення необхідної інформації, що надається антимонопольним органом при поданні заяви, а також ризику можливого обмеження конкуренції. Відповідно до рекомендацій, наданих ЄС, де-юре ця процедура включена до Закону України "Про захист економічної конкуренції", однак де-факто відсутній документ, який регламентує порядок здійснення такої консультації.

По-третє, при поданні заяви до АМКУ про дозвіл концентрації, підприємства повинні підготувати економічне обґрунтування концентрації на основі Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку. Зокрема необхідно вказати визначення задіяного ринку, учасників концентрації, що провадять діяльність на задіяному ринку, їхні частки на ринку, основних конкурентів, споживачів і постачальників, описати структури пропозиції та попиту на ринку, визначити бар'єри для виходу на ринок, оцінити, вплив угод про спільну діяльність учасників концентрації, описати

Таблиця 3. Компаративний аналіз основних засад антимонопольного регулювання злиттів та поглинання в Україні та ЄС

	Україна	
<p>Монополіє створили на ринку визнається як економічна влада певного підприємства, яка дозволяє йому чинити перешкоди ефективній конкуренції на своєму ринку та ставити підприємство у таке становище, коли воно може винести на умови зменшення конкуренції і діяти, неважаючи на такі умови</p> <p>Договору, визначається:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пряме чи непряме нав'язування несправедливих цін або встановлення будь-яких інших несправедливих умов торгівлі; – скорочення виробництва, змушення ринку чи скорочення технічного прогресу, яке може зашкодити споживачеві; – застосування певних умов до різноманітних операцій із різними сторонами; – укладання угод за умови погодження інших осіб, які не беруть участь в укладенні угоди в якості сторони 	<p>Монополією (домінуючим) становище суб'єкта господарювання, що дозволяє йому самотійно або разом з іншими суб'єктами господарювання визначати умови обороту товарів на ринку</p> <p><i>Дії суб'єкта господарювання, що детермінують як зменшення владно</i></p> <p>Зловживання монополією становлення на ринку, відповідно до ст. 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (далі – Закон), визнається:</p> <ul style="list-style-type: none"> – встановлення таких цін чи інших умов придбання або реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку; – застосування різних цін чи різних інших умов до різноманітних угод з суб'єктами господарювання, продавцями чи покупцями без об'єктивно виправданих на те причин; – обумовлення укладання угод прийняттям суб'єктом господарювання додаткових зобов'язань, які за своєю природою або згідно з торговими та іншими чесними звичаями у підприємствій діяльності не стосуються предмету договору; – обмеження виробництва, ринків або технічного розвитку, що завдало чи може завдати шкоди іншим суб'єктам господарювання, покупцям, продавцям; – часткова або повна відмова від придбання або реалізації товару за відсутності альтернативних джерел реалізації чи придбання; – суттєве обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин; – створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) чи усунення з ринку продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання 	
<p>Концентрація має місце коли:</p> <ul style="list-style-type: none"> – двох або більше ринків господарювання зливаються; – один або більше суб'єктів господарювання набувають, шляхом придбання цінних паперів або активів, за контролем або іншими засобами, прямого чи непрямого контролю над частинями (або в цілому) одного або більше суб'єктів господарювання. <p>Процес злиття чи приєднання компанії суворо контролюється для того, щоб такі дії не створювали загроз конкуренції на певному товарному ринку.</p> <p>Регламент ЄС № 4064/89 про контроль за концентраціями підприємств передбачає, що будь-які концентрації компанії в масштабі Європейського Союзу, які створюють або посилюють таке становище, що заважає ефективній конкуренції на спільному ринку чи на значній його частині, мають визнаватися як не сумісні зі спільним ринком (ст. 3).</p>	<p>Концентрацією визнається:</p> <ul style="list-style-type: none"> – злиття суб'єктів господарювання або придбання одного суб'єкта господарювання до іншого; – набуття безпосередньо або через інших суб'єктів господарювання над одним або кількома суб'єктами господарювання чи частиними суб'єктами господарювання, зокрема, шляхом: <p>а) безпосереднього або опосередкованого придбання, набуття у власність іншим способом активів у вигляді цілісного майнового комплексу або структурного підрозділу суб'єкта господарювання, одержання в управління, оренду, лізинг, концесію чи набуття в інший спосіб права користування активами у вигляді цілісного майнового комплексу або структурного підрозділу суб'єкта господарювання, в тому числі придбання активів суб'єкта господарювання, що ліквідується;</p> <p>б) призначення або обрання на посаду керівника, заступника керівника спостережчої ради, правління, іншого наглядового чи виконавчого органу суб'єкта господарювання особи, яка вже обіймає одну чи кілька з перелічених посад в інших суб'єктах господарювання, або створення ситуації, при якій більше позованих членів спостережчої ради, правління, інших наглядових чи виконавчих органів двох чи більше суб'єктів господарювання обіймають один і ті самі особи.</p> <ul style="list-style-type: none"> – створення суб'єкта господарювання двома і більше суб'єктами господарювання, який протягом тривалого періоду буде самостійно здійснювати господарську діяльність, але при цьому таке створення не призводить до координації конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, що створили цей суб'єкт господарювання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання; – безпосереднє або опосередковане придбання, набуття у власність іншим способом чи одержання в управління часток (акцій, паїв), що забезпечує досягнення чи переваження 25 або 50 відсотків голосів у вищому органі управління відповідного суб'єкта господарювання <p><i>Порушок створюється дозволяти на концентрацію</i></p>	
<p>Процедура повідомлення Європейській Комісії (далі – Комісія) для отримання висхідної на здійснення придбання чи злиття підприємств, метою чого можуть бути інші цілі, міжзавоювання ринку. Підприємства, які планують концентрацію у межах Європейського Союзу, повинні повідомити Комісію не пізніше одного тижня після укладання договору про придбання залежно від того, що на аукціоні, або укладання договору про придбання залежно від того, що відбулося раніше. Комісія вивчає справу протягом одного місяця з дня отримання повідомлення, унаслідок чого приймає рішення:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) що концентрація не має масштабу Європейського Союзу; б) концентрація має масштаб Європейського Союзу, але є сумісною зі спільним ринком; в) концентрація має масштаб Європейського Союзу, але може виявитися несумісною зі спільним ринком. <p>Регламент Радою № 4064/89 надає Комісії повноваження перевіряти концентрації підприємств на предмет їх відповідності вимогам та інтересам внутрішнього ринку, після чого давати дозвіл на таку концентрацію. При цьому до уваги беруться такі факти, як:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначення спільного ринку продукції (виробництва, товарів, послуг); – визначення географічного ринку; – оцінка відповідності концентрації до внутрішнього ринку 	<p>Відповідно до ст. 25 Закону дозвіл на концентрацію надає Комітет лише у разі, якщо така концентрація не призводить до монополізації чи суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку або в значній його частині. Перед отриманням дозволу від Комітету учасники концентрації не мають права здійснювати концентрацію або вжити дії, які можуть призвести до обмеження конкурентної діяльності між сторонами або неможливості відновлення її поточного стану (ст. 24, п. 5).</p> <p>Злиття або поглинання будуть зрозумілими, якщо «будуть суттєво перешкодити конкуренції на спільному ринку або його значній частині, зокрема внаслідок створення або зміцнення домінуючого становища».</p> <p>При цьому до уваги беруться такі факти, як:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначення географічних (географічних) меж ринку; – визначення часових меж ринку; – визначення товарів, який об'єкт створюється на ринку; – розрахунок частки суб'єктів господарювання на ринку; – перелік потенційних конкурентів, покупців, які можуть проловати той товар на ринку; – визначення бар'єрів вступу на ринок та виходу з ринку для суб'єктів господарювання, які функціонують на ньому. <p>Комітет може доставити зліття суб'єктам господарювання якщо:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сукупна вартість активів або сукупний обсяг реалізації товарів у великій концентрації, з урахуванням відсотків контролю, за останній фінансовий рік, у тому числі за кордоном, перевищує суму, еквівалентну 3) мільйонам євро, визнаючи за офіційним валютним курсом, установленим Національним банком України, що дав в останній день фінансового року, при цьому вартість (сукупний обсяг) реалізації товарів в Україні не менше як двох учасників концентрації, з урахуванням відсотків контролю, перевищує суму, еквівалентну 4 мільйонам євро, визнаючи за офіційним валютним курсом, установленим Національним банком України, що дав в останній день фінансового року, у кожного, або 2) сукупна вартість активів або сукупний обсяг реалізації товарів в Україні суб'єкта господарювання, щодо якого набувається контроль, або суб'єкта, частки (акції, паї) якого набуваються у власність чи одержуються в управління, або хоча б одного із засновників створеного суб'єкта господарювання, з урахуванням відсотків контролю, за останній фінансовий рік перевищує суму, еквівалентну 8 мільйонам євро, визнаючи за офіційним валютним курсом, установленим Національним банком України, що дав в останній день фінансового року. І при цьому обсяг реалізації товарів хоча б одного іншого учасника концентрації, з урахуванням відсотків контролю, за останній фінансовий рік, у тому числі за кордоном, перевищує суму, еквівалентну 150 мільйонам євро, визнаючи за офіційним валютним курсом, установленим Національним банком України, що дав в останній день фінансового року. <p>Лише в окремих випадках, якщо позитивний ефект для суспільних інтересів здійсненої концентрації переважає негативні наслідки обмеження конкуренції, дозволяти концентрацію може Кабінет Міністрів України, неважаючи на заборону об'єднання Компетит</p>	
<p>Передбачена адміністративна відповідальність у формі штрафів розміром від 1000 до 50 000 євро, але не більше 10 % від балансового обороту</p>	<p><i>Відповідальність за порушення норм конкурентного законодавства</i></p> <p>Передбачена адміністративна відповідальність у формі штрафів розміром до 10% доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що перевищує рік, в якому наміщався штраф. Крім цього, у разі незначного одержаного прибутку, який перевищує 10% запланованого доходу (виручки), накладається штраф у розмірі до потрібного розміру незаконно одержаного прибутку.</p> <p>Загалом за порушення законодавства про захист економічної конкуренції до суб'єктів можуть бути застосовані такі форми відповідальності як:</p> <ul style="list-style-type: none"> – примусовий поділ; – відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення конкурентного законодавства 	

Джерело: складено автором самостійно.

міжнародний контекст концентрації. Однак при прийнятті рішення щодо концентрації не враховується позитивний вплив від злиття або поглинання, тобто вигоди споживачів. Проводячи паралель із законодавством ЄС, АМКУ визначає, "чи злиття суттєво загрожуватиме ефективній конкуренції, особливо через створення чи посилення домінуючої ринкової позиції", оскільки "можливо, що вигоди від злиття компенсують негативний конкурентний ефект і потенційну шкоду споживачам, якої вони могли б зазнати". Для прикладу, канадська система враховує не лише вигоди для споживача, а й для виробника, тобто для компанії, хоча у процесі прийняття рішення щодо доцільності злиття віддає перевагу саме першому.

ВИСНОВОК

Враховуючи все вище зазначене, основними напрямками удосконалення національного антимонопольного законодавства, на нашу думку, можна назвати такі:

— змінити порядок визначення монопольного становища суб'єктів господарювання на ринку, шляхом відмови від фіксованих значень часток ринку. Більш економічно доцільним є визначення максимально допустимих відсоткових значень Антимонопольним комітетом України для кожного випадку концентрації окремо, враховуючи специфіку ринку, особливості й споживчу цінність товару (послуг), впливу інших факторів: географічних меж ринку, територіальних, наявності потенційних конкурентів тощо;

— у процесі розслідування антимонопольним органом клопотання про концентрацію суб'єктів господарювання, обов'язково враховувати позитивний вплив злиття (споживчий надлишок) на розвиток галузі та національної економіки в цілому та прописати методику її розрахунку у Методичі визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку;

— відмовитися від можливості апелювати до Кабінету Міністрів України у разі відмови АМКУ у дозволі на концентрацію з метою нівелювання ризику зосередження власності в рамках одного підприємства до такого ступеня, що виникає небезпека перетворення економічної влади на політичну;

— юридично оформити документ під назвою "Практики проведення консультацій та контролю за концентраціями", який регламентуватиме порядок проведення консультацій Антимонопольного комітету України та суб'єктів господарювання, що мають намір об'єднатися, та законодавчо закріпити порядок проведення попередніх консультацій у Положенні про порядок подання та розгляду заяв про попереднє отримання дозволу Антимонопольного комітету України на концентрацію суб'єктів господарювання, використовуючи напрацювання Європейської комісії як базис.

Література:

1. Закон України "Про захист економічної конкуренції": станом на 18 трав. 2016 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
2. Закон України "Про Антимонопольний комітет України": станом на 1 трав. 2016 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-1>
3. Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції": станом на 3 бер. 2016 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236/96>
4. Звіт Антимонопольного комітету України за 2015 рік // Антимонопольний комітет України. — 2015. — 135 с.
5. Кирилюк А.О. Державне регулювання монополізованих ринків України / А.О. Кирилюк // Бізнес Інформ. Економіка. — 2014. — № 11. — С. 30—35.

6. Методика визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку від 01.04.2002 [Електронний ресурс] // Антимонопольний комітет України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02>

7. Положення про порядок подання та розгляду заяв про попереднє отримання дозволу Антимонопольного комітету України на концентрацію суб'єктів господарювання: станом на 19 серп. 2016 [Електронний ресурс] // Антимонопольний комітет України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02>

8. Стародубцева О.І. Напрямки державного впливу на процеси злиттів/поглинань / О.І. Стародубцева // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. Вип. 38-3. — Донецьк, ДонНТУ, 2010. — С. 48—54.

9. Філюк Г.М. Конкуренція і монополія в епоху глобалізації: монографія / Г.М. Філюк. — Житомир: Видво ЖДУ ім. І.Франка, 2009. — 404 с.

10. Council Regulation (EEC) № 4064/89 of 21 December 1989 on the control of concentrations between undertakings (OJ L 395, 30.12.1989)

11. Council Regulation (EC) № 139/04 of 20 January 2004 on the control of concentrations between undertakings (OJ L 24/1, 29.01.2004)

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Protection of Economic Competition", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (Accessed 27 October 2016).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On Antimonopoly Committee of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (Accessed 27 October 2016).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On protection from unfair competition", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236/96> (Accessed 27 October 2016).

4. Antimonopoly Committee of Ukraine (2015), "Zvit Antymonopolnogo komitetu Ukrayiny za 2015 rik" [Report of the Antimonopoly Committee of Ukraine 2015], Antimonopoly Committee of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

5. Kyrylyuk, A.O. (2014), "State regulation of monopoly markets in Ukraine", *Biznes Inform, Ekonomika*, vol. 11, pp. 30—35.

6. Antimonopoly Committee of Ukraine (2002), "Order of the Antimonopoly Committee of Ukraine "On approval of Methods of monopoly (dominant) position of undertakings on the market"", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02> (Accessed 27 October 2016).

7. Antimonopoly Committee of Ukraine (2002), "Order of the Antimonopoly Committee of Ukraine "On approval of the procedure for the submission of applications to the Antimonopoly Committee of Ukraine on prior authorization for Concentration of Undertakings"", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02> (Accessed 27 October 2016).

8. Starodubceva, O.I. (2010), "Directions of state influence on the processes of mergers/ acquisitions", *Naukovi praci DonNTU, Ekonomika*, vol. 38—3, pp. 48—54.

9. Fylyuk, G.M. (2009), *Konkurenciya i monopoliya v epoxu globalizaciyi* [Competition and Monopoly under globalization], *ZhDU im. I.Franka, Zhytomyr, Ukraine*.

10. Council Regulation (EEC) № 4064/89 of 21 December 1989 on the control of concentrations between undertakings (OJ L 395, 30.12.1989).

11. Council Regulation (EC) № 139/04 of 20 January 2004 on the control of concentrations between undertakings (OJ L 24/1, 29.01.2004).

Стаття надійшла до редакції 31.10.2016 р.